

A börtöntűrő képesség szakértői vizsgálata

ABSTRACT

Pursuant to § 39 Subsession 1 of the Act CCXL of 2013 the President of the Council may grant a deferral of up to three months for the commencement of the execution of a custodial sentence if the remainder of the sentence is two years or less for important reasons (especially in view of the convicted person's personal or family circumstances). Pursuant to Subsession 2, if the convicted person's illness directly endangers his or her life, the President of the Council may grant a longer postponement or extend the previously granted postponement, as well as a postponement of the commencement of imprisonment even if the remaining part of the sentence is longer than two years. In the latter cases, the President of the Council shall determine the existence of medical conditions for the postponement on the basis of a forensic expert opinion and shall decide on the application taking into account the statement of the head of the National Penitentiary Command.

Accordingly, if a postponement of more than three months occurs or the remainder of the custodial sentence exceeds two years, a forensic expert must be seconded. The study presents, through a specific case, the criteria for examining postponement for medical reasons (commonly: prison tolerance), the process of postponement, and the role that the defendant's requested medical opinion may play in postponement if he or she is not otherwise involved as an expert in the case.

Keywords: prison tolerance ■ convicted person's illness ■ expert examination ■ requested expert ■ postponement of imprisonment

I. BEVEZETÉS

„Élet és halál között – Altatásban is ágyhoz bilincselik M. Richárdot, a Dózsa György úti halálos baleset részesét” címmel jelent meg cikk az interneten 2022. április 25-én.^[1] A cikk szerint élet és halál között lebegett második stroke-ja után a Dózsa György úti gázolóként elhíresült M. Richárd. Ahogyan az a leírásból kiderül, a védő már 2021 decemberében indítványt tett arra, hogy az elítélt kezelésére ne a büntetés-végrehajtás keretei között kerüljön sor. Noha az nem derül ki, hogy ez az indítvány a büntetés-végrehajtás megkezdésre irányuló halasztásra vagy a már megkezdett végrehajtás félbeszakítására irányult, tanulmányunk szempontjából ez kevésbé lényeges. A fontosabb az, hogy míg korábban a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága úgy nyilatkozott, hogy az

[1] Blikk.hu: Élet és halál között..., 2022.

elítélt egészségügyi ellátására a büntetés-végrehajtás keretei között is sort lehet keríteni, az elítélt állapotának romlásával nyilvánvalóvá vált, hogy ez nem lehetséges. Éppen ezért (valószínűsíthetően a büntetés-végrehajtás félbeszakításával egyidejűleg) az elítéltet át kellett szállítani a debreceni klinikára. Sajnos erre már későn került sor, és az elítélt 2022. május 6-án elhunyt.

Noha a fentiekből nem lehet megállapítani, hogy az elítélt akkor is elhunyt volna-e, ha a kezdetektől fogva nem a büntetés-végrehajtás keretei között igyekeztek volna ellátni, hanem elhalasztották volna a büntetés-végrehajtásának megkezdését, vagy a megkezdett végrehajtást félbeszakították volna, és az elítéltet megfelelő egészségügyi intézményben kezelték volna, arra mindenképpen jó példa, hogy rámutassunk, mekkora jelentősége van az egészségügyi okból történő halasztás (félbeszakítás) iránti kérelem elbírálásának.

Tanulmányunkban a büntetés végrehajtásának elhalasztásával, azon belül is az egészségügyi okból történő hosszabb tartamú szabadságvesztés elhalasztására irányuló vagy többszöri halasztás kérdésével foglalkozunk. A 2013. évi CCXL. törvény (Bv. tv.) 39. § (1) bekezdése szerint a tanács elnöke a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére, ha annak hátralévő része két év, vagy annál rövidebb, az elítélt kérelmére fontos okból (különösen az elítélt személyi vagy családi körülményeire tekintettel), legfeljebb három hónapra halasztást engedélyezhet. A (2) bekezdés szerint, ha az elítélt betegsége az életét közvetlenül veszélyezteti, a tanács elnöke hosszabb tartamú halasztást is engedélyezhet, illetve a korábban engedélyezett halasztást meghosszabbíthatja, valamint halasztást engedélyezhet a szabadságvesztés végrehajtása megkezdésére abban az esetben is, ha a szabadságvesztés hátralévő része két évnél hosszabb. Ez utóbbi esetekben a tanács elnöke igazságügyi orvosszakértői szakvélemény alapján állapítja meg a halasztás egészségügyi feltételeinek fennállását, és a BVOP egészségügyi szakterület vezetőjének (az elítélt egészségi állapotának büntetés-végrehajtás keretei között való kezelhetőségére vonatkozó) nyilatkozatát figyelembe véve határoz a kérelemről.

A fenti rendelkezések értelmében tehát, ha három hónapnál hosszabb halasztásra kerülne sor, vagy a szabadságvesztés hátralévő része meghaladja a két évet, akkor ehhez igazságügyi orvosszakértőt kell kirendelni, azt követően pedig be kell szerezni a BVOP egészségügyi szakterület vezetőjének a nyilatkozatát is. A tanulmány egy konkrét eseten keresztül mutatja be az egészségügyi okból történő halasztás (a köznyelven: börtöntűrő képesség) vizsgálatának szempontjait, a halasztás menetét, valamint azt, hogy milyen szerepe van a halasztásban az igazságügyi orvosszakértő véleményének, esetleg a terhelt által felkért orvosszakértő véleményének akkor is, ha őt nem vonják be az ügyben szakértőként.

II. TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

Ahhoz, hogy a mai szabályozást megértsük, hasznos áttekinteni a korábbi büntetőeljárás kódexek szabályozását és az azokhoz kapcsolódó gyakorlatot. Hazánkban mindezidáig hat büntetőeljárás kodifikációra került sor:

1. az 1896. évi XXXIII. törvény a büntető perrendtartásról [a továbbiakban: 1896-os Bp.];
2. a büntető perrendtartásról szóló 1951. évi III. törvény [a továbbiakban: 1951-es Bp.];
3. a büntetőeljárásról szóló 1962. évi 8. számú törvényerejű rendelet [a továbbiakban: 1962-es Be.];
4. az 1973. évi I. törvény a büntető eljárásról [a továbbiakban: 1973-as Be.];
5. az 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról [a továbbiakban: 1998-as Be.];
6. a 2017. évi XC. törvény [a továbbiakban: Be.].

Ad 1. A szabadságvesztés-büntetésnek egészségügyi okból történő halasztását már az első büntetőeljárás kódexünk is szabályozta. Az 1896-os Bp. ismerte a kötelező és a megengedett halasztás intézményét is. Az 1896-os Bp. 507. §-a szerint „Ha a szabadlábon levő elítélt akkor, midőn ellene a szabadságvesztés-büntetésnek végrehajtása megkezdendő volna, elmebetegségben vagy olyan súlyos betegségben szenved, mely miatt büntetésének végrehajtása életét veszélyeztetné: bármely nemű és tartamu szabadságvesztés-büntetésnek végrehajtása az elítéltnak felgyógyulásáig elhalasztandó.” Ha tehát az elítélt elmebetegségben szenvedett, vagy olyan betegsége volt, amely esetén a büntetés végrehajtása az életét veszélyeztette volna, akkor el kellett halasztani a szabadságvesztés végrehajtását, éspedig korlátlan időre, az elítélt felgyógyulásáig. A törvénycikkhez fűzött hivatalos Indokolás semmilyen további megjegyzést nem fűz a rendelkezéshez, ugyanakkor a Bp. Kommentár részletesen elemzi azt. Elsőként is rögzíti, hogy a büntetés végrehajtásának elhalasztásáról csak akkor beszélhetünk, ha az elítélt még szabadlábon van (ha már megkezdte a büntetés végrehajtását, akkor már csak annak félbeszakítása jöhet szóba).^[2] Az életet veszélyeztető súlyos betegség vonatkozásában a Bp. Kommentár szerint a végrehajtásra hivatott hatóság az orvoszakértői véleményt fogadta el.^[3]

Az 1896-os Bp. a fenti kötelező eset mellett szabályozta a szabadságvesztés megengedett elhalasztásának intézményét is. Az 508. § szerint „Elhalasztható a szabadságvesztés-büntetés végrehajtása, ha az elítélt habár nem súlyos, de ragályos betegségben szenved, vagy az elítélt nőnek terhessége annyira előrehaladott, hogy a szülés bekövetkezése a büntetés tartama alatt várható.” A megengedett elhalasztásra az 1896-os Bp. szerint tehát nem minden betegség esetén volt mód, hanem csak ragályos betegségeknél, illetve az elítélt nők

[2] Balogh – Edvi Illés – Vargha, 1910, 329.

[3] Balogh – Edvi Illés – Vargha, 1910, 330.

előrehaladott terhességére tekintettel. Noha a Bp. Kommentár szerint a megengedett halasztásra bármilyen mértékű szabadságvesztés esetén lehetőség volt, a gyakorlatban általában ez legfeljebb 5 évi szabadságvesztés esetén volt elképzelhető, mert az ennél súlyosabb büntetés rendszerint együtt járt a vizsgálati fogsággal.^[4] Míg a terhességi ok az elítélre és a születendő gyermekre tekintettel tette lehetővé a halasztást, addig a ragályos betegség miatti halasztás első sorban nem az elítéltet, hanem a büntetés-végrehajtás egészségi érdekét védte. Végrehajtható volt ugyanakkor a szabadságvesztés a ragályos betegten is, ha a fogházban ő teljes mértékben elkülöníthető volt. Ugyanez volt igaz akkor, ha a terhes nőt a büntetés-végrehajtási intézetben megfelelően ápolni lehetett, különösen, ha egyébként sem lakása, sem hozzátartozója nem volt, hiszen ilyenkor a Kommentár szerint akár éppen az elítélt érdekét is szolgálhatta, hogy megkezdte a büntetése letöltését.^[5]

Amíg a fent említett kötelező és megengedett eset nem függött a kiszabott büntetés mértékétől, addig az 509. §-ban szabályozott az 1896-os Bp. két olyan esetet is, amelyek kifejezetten a szabadságvesztés mértékéhez igazodtak: „(1) Elzárás-, valamint egy évi és ennél rövidebb tartamu fogház- vagy börtönbüntetés végrehajtásának megkezdése, habár az 507. és 508. §-okban említett okok közül egyik sem forog fenn, egy izben legfeljebb két hónapra elhalasztható; ha a szabadlábban levő elítélt kimutatja, hogy a büntetésnek azonnal való végrehajtása neki vagy családjának a büntetés czélján kívül eső súlyos sérelmet okozna és ha szökésétől nem kell tartani. (2) Hat hónál nem hosszabb szabadságvesztés-büntetésnek katonai szolgálatra kötelezett elítélt ellen való végrehajtása, az illetékes katonai hatóság megkeresése folytán, az elítéltnek tényleges szolgálattételre történt behívása miatt, e szolgálat leteltéig az erre vonatkozó szabályok értelmében elhalasztható.” Az első esetre tehát jellemző, hogy valamilyen családi vagy vagyoni érdek indokolja a halasztást. A Bp. Kommentár ilyennek tekintette pl., ha az elítélt bizonyos munkát (pl. aratást) éppen a bevonuláskor végezne, és a munka elmaradása miatt ő és/vagy családja súlyos anyagi veszteséget szenvedne.^[6] A katonai szolgálatra kötelezett elítéltnél pedig még alacsonyabb mértékű volt az elhalasztható büntetés mértéke (6 hónap legfeljebb), és ebben az esetben nem az elítélt kérelmére, hanem az illetékes katonai hatóság megkeresése alapján kerülhetett sor csak halasztásra.

A halasztásra irányuló kérelmet az 510. § szerint a büntetés végrehajtásának a megkezdése előtt kellett előterjeszteni, és arról a királyi ügyészség, illetve az igazságügy-miniszter döntött. A gyakorlatban ez azt jelentette, hogy a büntetés végrehajtásának az elhalasztására az a hatóság volt jogosult, amelyik a büntetés végrehajtására volt hivatott. Azaz törvényszéki ügyekben a királyi ügyészség, járásbírói ügyekben a járásbíró, rendkívüli és kivételes esetekben pedig az igazságügy-miniszter. Utóbbira példa az 510. § (4) bekezdése: „A meny-

[4] Balogh – Edvi Illés – Vargha, 1910, 330.

[5] Balogh – Edvi Illés – Vargha, 1910, 330-331.

[6] Balogh – Edvi Illés – Vargha, 1910, 331.

nyiben különös tekintetet érdemlő körülmények forognak fenn, az igazságügyi miniszter, két évet meg nem haladó bármely szabadságvesztés-büntetés végrehajtása, esetleg biztosíték kivánása mellett, több ízben és két hónapnál hosszabb tartamu halasztást is adhat.” Az 511. § szerint pedig „az államfogház-büntetés végrehajtásának elhalasztása iránt az igazságügyi miniszter intézkedik.” Erre vonatkozóan semmilyen korlát nem volt (az igazságügy-miniszter akárhányszor, akármilyen időtartamra elhalaszthatta a büntetés végrehajtását). Végül az 514. § szerint szintén kizárólag az igazságügy-miniszter halasztást adhatott a kegyelmi kérvény elintézéséig (ha annak tartalma szerint várhatóan a kérvényt pozitívan fogják elbírálni).

A halasztás iránti kérelmet a királyi ügyészség előtt kellett szóban vagy írásban előterjeszteni. Ha a királyi ügyészség helyt adott a kérelemnek, akkor a büntetés végrehajtását felfüggesztette. Ha nem, akkor határozata ellen a királyi főügyészhez, az ő végzése ellen pedig az igazságügyi miniszterhez lehetett (nem halasztó hatályú) panasszal élni. Meg kell jegyezni, hogy míg a királyi ügyészséget kötötte a jogszabályban meghatározott határidő (pl. családi körülmények miatt csak egyszer és csak legfeljebb 2 hónapra engedélyezhette a halasztást), addig az igazságügy-miniszter akárhányszor alkalommal és akár mennyi időre elhalaszthatta a büntetés végrehajtását.^[7]

Ad 2. Az 1951-es Bp. 240. § (1) bekezdése szerint: „A szabadságvesztésbüntetés megkezdésére az igazságügy-miniszter fontos okból halasztást engedélyezhet. Ezt a jogkörét az igazságügyi miniszter – az általa megállapított korlátok között – az ügyészre ruházhatja át.” Ennek a rendelkezésnek két fontos jellemzője van: egyrészt a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére főszabályként az igazságügy-miniszter volt jogosult (aki ezt a jogkörét még az ügyészre is átruházhatta). Másrészt az 1951-es Bp. már nem különbözteti meg a kötelező és a lehetséges halasztás intézményét, sőt igazából nem ír semmit arról, hogy milyen okból lehet a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdését elhalasztani. A „fontos okból” kifejezés lényegében teljesen szabad kezet adott az igazságügy-miniszternek (adott esetben az ügyésznek) a halasztásra. Éppen ezért a Kommentár sem részletezte ennek szabályait, mintegy hallgatólagosan aláírva az igazságügy-miniszter korlátlan jogkörét.^[8]

Ad 3. Az 1962-es Be. igen röviden érinti a szabadságvesztés elhalasztásának a kérdését. A 308. § (1) bekezdése szerint „A szabadságvesztés és a javító-nevelő munka megkezdésére a tanács elnöke fontos okból halasztást engedélyezhet.” Ez részben megismétli az 1951-es Bp. rendelkezéseit: nincs kiemelve az egészségi állapot, hanem bármilyen „fontos” (akár politikai...) okból engedélyezhető volt a mindenkor diszkrecionális halasztás (mint az 1951-es Bp.-ben). Ugyanakkor ez az első büntető eljárásjogi kódex, amely szerint a halasztásról a tanács elnöke döntött (és nem az igazságügy-miniszter vagy az ügyész, mint a korábbi két Bp.-ben). A szabadságvesztés megkezdésének elhalasztására irányuló kérelmet az

[7] Balogh – Edvi Illés – Vargha, 1910, 333.

[8] Alapy, 1952, 310.

elsőfokú bíróságnál kellett előterjeszteni vagy jegyzőkönyvbe mondani. A fellebbezési tárgyalás befejezése után azonban ez a jogkör a másodfokú tanács elnökét is megillette. Mindkét tanács elnöke indokolni volt köteles a határozatát, bár az végleges volt, ellene fellebbezésnek nem volt helye (308. § (4) bek.).

Noha az 1962-es Be. igen szűkszavú volt a szabadságvesztés halasztásával kapcsolatosan, annak részletszabályait a büntetőügyekben hozott határozatok végrehajtása során a bíróságokra és egyéb szervekre háruló feladatokról szóló 109/1964. (I. K. 10.) IM-BM-HM-MM. sz. együttes utasítás (Bv. Ut.) tartalmazta. A Bv. Ut. VII. Fejezete szerint a halasztásnak mindig határozott tartamúnak kellett lennie, és az alábbi fajtái voltak:

- 2 évet meg nem haladó szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére legfeljebb 3 hónapi halasztás volt engedélyezhető, fontos okból (az elítélt figyelmen kívül nem hagyható személyi vagy családi körülményei, rendkívül jelentős, közérdekű termelési érdekek);
- súlyosabb büntetés is és akár hosszabb tartamra is elhalasztható volt, ha az elítélt fekvőbeteg, vagy gyógyintézeti, rendelőintézeti, gondozó intézeti, körzeti orvosi, illetve bírósági orvosi bizonyítvánnyal igazolja, hogy betegsége az életét veszélyezteti;
- 6 hónaposnál fiatalabb gyermekét szoptató vagy négy hónapnál idősebb terhes nő a szülést követő 6. hónap végéig (itt főszabály volt a halasztás, és csak a társadalom védelme vagy más fontos ok (pl. szökés veszélye) esetén rendelték el a végrehajtás megkezdését).^[9]

Ad 4. Az 1973-as Be. a határozatok végrehajtásával kapcsolatos XIX. Fejezetben szabályozta a kérdést. Az alapelv nem változott: a Kommentár is leszögezte, hogy a büntetés akkor éri el a törvényben meghatározott célját, ha a jogerőre emelkedés után rögtön végrehajtják.^[10] Ehhez képest itt is kivételesen lehetőség volt a végrehajtás elhalasztására. Az 1973-as Be. 398. § (1) bekezdése lényegében szó szerint az 1962-es Be. rendelkezéseit veszi át (csak a szórenden változtatva): „A tanács elnöke a szabadságvesztés és a javító-nevelő munka megkezdésére fontos okból halasztást engedélyezhet.” Az eljáró bíróság személye a kérelem előterjesztésének időpontjától függött: általában az elsőfokú bíróság tanácsának elnöke járt el, de a másodfokú bíróság tárgyalásának befejezése után nyomban előterjesztett kérelemre a másodfokú bíróság tanácsának elnöke is engedélyezhetett halasztást (398. § (4) bek.). A tanács elnökének határozata ellen az 1973-as Be. szerint sem volt helye fellebbezésnek (398. § (5) bek.). Ugyanakkor a 398. § miniszteri indokolása szerint a bíróság a büntetés végrehajtásával kapcsolatosan igazgatási feladatokat látott el, ezért ezen határozataihoz nem volt kötve, azokat a saját hatáskörében megváltoztathatta. Ezért sem volt szükség külön fellebbezési jogra, hiszen a korábbi határozathoz képest bármikor előterjeszthető volt kérelem, ami alapján azt a bíróság (szintén meg nem fellebbezhető döntésében) megváltoztathatta.

[9] Jászai, 1967, 1462-1463.

[10] László, 1982, 1155.

Ahogy az 1962-es Be-nél, az 1973-as Be. esetén is a részletszabályokat miniszteri utasítás szabályozta. A büntetőügyekben hozott határozatok végrehajtása során a bíróságokra háruló feladatokról szóló 107/1979. (IK 8.) IM számú utasítás 116. §-a az 1964-es Bv. Ut. szabályaihoz hasonlóan különböztette meg a halasztás eseteit:

- általában a 2 évet nem meghaladó szabadságvesztés esetén volt engedélyezhető legfeljebb 3 hónapi halasztás;
- három hónapon túli (akár meghosszabbított) vagy 2 évet meghaladó szabadságvesztés esetén szigorú feltételek között lehetett halasztani (az elítélt életét közvetlenül fenyegető betegségnél, ha azt fekvőbeteg-gyógyintézet, rendelőintézet, gondozóintézet vagy a körzet vezető orvosa vagy főorvosa által kiállított orvosi bizonyítvány, vagy igazságügyi orvosszakértő szakvéleménye igazolta);
- negyedik hónapot meghaladó terhes nő vagy kisgyermekét nevelő nő egészen a gyermek 6 hónapos koráig (a gyermek 1 éves koráig meg lehetett hosszabbítani).

Nem volt helye halasztásnak, ha az a közbiztonságot vagy a közrendet súlyosan veszélyeztette volna, vagy az elítélt elrejtőzésétől lehetett tartani.^[11]

Az 1973-as Be. érintett rendelkezésével kapcsolatosan az egyik legfontosabb elvi jellegű döntés a BK 40. sz. állásfoglalás volt. Ez kimondta, hogy „Az ítélet jogerőre emelkedésekor az előzetes letartóztatásban levő terheltnek a büntetés végrehajtására nem lehet halasztást adni.” Az állásfoglalás indoklása szerint a másodfokú bíróság ítélete a kihirdetésével jogerőre emelkedik. Mivel a letartóztatás végső időpontja az ítélet jogerőre emelkedése, ezért a terhelt az ítélet jogerőre emelkedésének időpontjától kezdve már nincsen letartóztatásban, hanem megkezdí a szabadságvesztés-büntetését. Ilyen esetben a másodfokú bíróság a büntetés végrehajtásával kapcsolatos bírósági értesítést adott ki, amely az állásfoglalás szerint a bíróság részéről „merőben adminisztratív teendő”. A letartóztatásban levő terheltnek ezért az ítélet jogerőre emelkedésekor a bíróság a büntetés végrehajtására halasztást nem adhatott, mert ez már a szabadságvesztés félbeszakítását jelentette volna, amit az 1973-as Be. 398. § (2) bekezdése szerint csak az igazságügy-miniszter engedélyezhetett. Ezen állásfoglalásnak megfelelő rendelkezés található a BH1986. 89. sz. eseti döntés II. pontjában: „II. Előzetes letartóztatásban levő terhelt esetén az ítélet jogerőre emelkedésekor nincs helye halasztás engedélyezésének.” Az eseti döntés indokolása megismétli a BK 40. sz. állásfoglalásban leírtakat.

A BK 40. sz. állásfoglalással és a BH1986. 89. sz. eseti döntéssel kapcsolatosan levezetett logikán alapult a BH2000. 146. sz. eseti döntés is, miszerint „Ha a jogerősen kiszabott szabadságvesztés végrehajtása alatt az elítéltet újból végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik, ez utóbbi büntetés tekintetében a büntetés vég-

[11] László, 1982, 1155-1156.

rehajtása elhalasztásának engedélyezésére nincs törvényes lehetőség; ebben az esetben legfeljebb a büntetés végrehajtásának a félbeszakítása kerülhet szóba.” A vizsgált ügyben az elítélttel szemben kiszabtak egy jogerős szabadságvesztés, amelynek töltése közben született meg egy másik bűncselekménye miatt indult újabb ügyben egy újabb jogerős ítélet. A terhelt tehát az újabb ügyben született ítélet kihirdetésekor és a kérelem benyújtásakor is más ügyben kiszabott jogerős szabadságvesztés-büntetését töltötte. Ilyenkor az akkor hatályos szabályok szerint a 17/1997. (IV. 9.) IM rendelet 1. §-a (1) bekezdésének a) pontja értelmében a büntetés-végrehajtási intézet állapította meg a szabadságvesztés végrehajtása alatt kiszabott újabb szabadságvesztés végrehajtásának kezdő és utolsó napját. Ugyanezen rendelet 3. §-ának c) pontja értelmében az újabb ügyben kiszabott szabadságvesztés kezdő napja a korábbi szabadságvesztés utolsó napját követő nap volt. Tehát, ha az elítéltet végrehajtandó szabadságvesztés töltése közben ítélték újabb végrehajtandó szabadságvesztésre, az újabb szabadságvesztés elhalasztására (a következő szabadságvesztés megkezdésének elhalasztására) nem volt lehetőség, mert a szabadságvesztések végrehajtása folyamatos volt. Éppúgy, mint a letartóztatásban lévő jogerős szabadságvesztésre ítéltése esetén, ilyen esetben csak a szabadságvesztés félbeszakítása jöhetett szóba (ld. a büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. tvr. 22. §-át), amelyet azonban nem a bíróság, hanem – tartamtól függően – az illetékes büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka, a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka vagy az igazságügy-miniszter engedélyezhetett.

Az 1984. évi 20. törvényerejű rendelet 5. §-a módosította az 1973-as Be. 398. §-át, ez azonban nem a szabadságvesztés végrehajtásának a megkezdésére adható halasztással, hanem a szigorított javító-nevelő munka bevezetésével függött össze (az azzal kapcsolatos halasztási rendelkezéseket tartalmazta). A szabadságvesztés végrehajtásának a megkezdésével kapcsolatos halasztással összefüggésben az 1998. évi LXXXVIII. törvény hozott jelentős változást. Ekkor már megalkotásra került az 1998-as Be., és annak egyes rendelkezéseit a jogalkotó beépítette az ekkor még hatályos 1973-as Be-be. Ezen rendelkezések közé tartozott a szabadságvesztés végrehajtásának a megkezdésére adható halasztással kapcsolatos rendelkezések jelentős átalakítása is.

Az 1973-as Be. új 398. §-a magában foglalta a szabadságvesztés végrehajtásának a megkezdésére adható halasztásra vonatkozó korábbi rendelkezéseket a miniszteri utasításban található szabályokkal. Azaz maga a Be. tartalmazta a három fő esetet (2 évet meg nem haladó szabadságvesztés megkezdésének legfeljebb 3 hónapra való elhalasztása; súlyosabb büntetés/hosszabb időtartamra, akár többszöri halasztás, ha betegsége az elítélt életét közvetlenül veszélyezteti; terhes/kisgyermekét nevelő nő speciális halasztási esete). Emellett fontos újdonságot tartalmazott a (4) bekezdés, amely a közvetlen életveszély és a terhes nő esetén az alábbi megkötést szabályozta: "(...) a bíróság igazságügyi orvosszakértői szakvélemény alapján állapítja meg a halasztás egészségügyi feltételeinek fennállását, és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága egészségügyi igazgatóságának – az elítélt egészségügyi állapotának büntetés-végrehajtás ke-

retei között való kezelhetőségére vonatkozó – nyilatkozatát figyelembe véve határozza a kérelemről.” Emellett szintén sajátos szabály, hogy a (6) bekezdés alapján a sorkatonai szolgálatot teljesítő elítélttel szemben a sorkatonai szolgálatának megkezdése előtt kiszabott, egy évet meg nem haladó szabadságvesztés végrehajtását az elítélt állományilletékes parancsnokának kérelmére az elítélt leszereléséig el kellett halasztani.

Látható, hogy ez a szabályozás sokkal részletesebb, mint bármelyik korábbi büntetőeljárás kódex rendelkezései. Nemcsak a „fontos ok” lett sokkal részletesebben (a korábbi miniszteri utasításokhoz hasonlóan) szabályozva, hanem az eljárás menete, a halasztás lehetséges időtartama, sőt annak speciális esetei is (terhes vagy hat hónaposnál fiatalabb gyermekét gondozó nő, sorkatonai szolgálatot teljesítő elítélt). Míg főszabály szerint a halasztás engedélyezése diszkrecionális jogkörbe került, a speciális eseteknél kötelező volt a halasztás, de az ugyanakkor bizonyos esetekben kizárt volt (általában a két évet meghaladó szabadságvesztés esetén, valamint, ha a halasztás súlyosan veszélyeztetné a közbiztonságot vagy a közrendet, vagy ha az elítélt szökésétől vagy elrejtőzésétől kellett tartani).

A Kommentár szerint az összbüntetési ítéletben alkalmazott joghátrány végrehajtásának megkezdésére is engedélyezhető volt halasztás, amennyiben az alapítéletekre az elítélt ezt nem kérelmezte. Összbüntetési ítéletnél azonban nem az alapítéletben kiszabott szabadságvesztéseknek, hanem az összbüntetési ítéletben megállapított büntetésnek kellett kettő évet meg nem haladónak lennie. A Kommentár azt is kifejtette, hogy a 398. § (1) bekezdésében meghatározott három hónapot az ítélet jogerőre emelkedésétől kellett számítani. Ezért a kérelmet olyan időben kellett előterjeszteni, hogy annak elintézésére a végrehajtás megkezdésére kitűzött időpont előtt még lehetőség legyen. Előfordulhatott tehát, hogy a bíróság engedélyezte a szabadságvesztés-büntetésre a három hónapos halasztást, de az elítélt számára az engedélyezés keltétől a büntetés megkezdéséig nyitva álló idő ténylegesen nem három hónap volt, hanem annál kevesebb, mivel a három hónapot nem az engedélyezés keltétől, hanem az ítélet jogerőre emelkedésétől kellett számítani. Annak megállapítására, hogy az elítélt negyedik hónapot meghaladóan terhes és a szülés előreláthatólag mikorra várható, a bíróságnak igazságügyi orvosszakértői véleményt kellett beszereznie. A Kommentár szerint önmagában a terheskönyv vagy szülés-nőgyógyász orvos igazolása nem volt elegendő. Ha az iratokból nem derült ki egyértelműen, hogy az elítélt nő hat hónaponál fiatalabb gyermekét gondozza, ezen adat közlése végett a bíróság az elítélt lakóhelye vagy tartózkodási helye szerint illetékes önkormányzatot kereshette meg, vagy a rendőrkapitányságtól környezettanulmányt kérhetett be, és arra is felhívhatta az elítéltet, hogy a gondozásában lévő gyermeke életkorát születési anyakönyvi kivonattal igazolja.^[12]

[12] Jakucs, 1998, 398.

Az 1973-as Be. módosított rendelkezései alapján is születtek eseti döntések. A BH2001. 109. sz. eseti döntés szerint: „I. A szabadságvesztésre elítéltek a büntetés végrehajtása másodszori elhalasztása iránt előterjesztett kérelme elutasításának van helye, ha a kérelemhez csatolt orvosi igazolásból egyértelműen megállapítható, hogy az elítélt esetében nem áll fenn az életét közvetlenül fenyegető betegség. II. Az igazságügyi orvosszakértői vélemény beszerzése és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága nyilatkozatának a bekérése abban az esetben szükséges, ha akár az alapügyben már felmerült, akár a kérelemhez mellékelte – újnak tekinthető – orvosi adatok az elítélt életét közvetlenül veszélyeztető betegség, illetve a negyedik hónapot meghaladó terhes állapot fennállásának a lehetőségére adnak következtetési alapot.” Ebből a döntésből az indokolásnak az a része fontos, amely külön kiemeli, hogy ilyen esetekben az igazságügyi orvosszakértői vélemény beszerzése és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága egészségügyi igazgatósága nyilatkozatának a bekérése nem mellőzhető, mivel a bíróság csak ezek együttes birtokában tud megalapozottan dönteni a halasztás engedélyezése és időtartama, vagy annak meghosszabbítása, illetőleg annak elutasítása felől. Azaz a Legfelsőbb Bíróság ezen, Bf. IV. 1425/2000. sz. határozata egyértelműen, iránymutató jelleggel leszögezi, hogy a bíróságnak be kell szereznie ilyen esetekben a szakvéleményt és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága egészségügyi igazgatósága nyilatkozatát, és mivel ezek birtokában hozhatja csak meg döntését, azt is sugallja a Legfelsőbb Bíróság, hogy a bíróság a szakvéleményhez és a nyilatkozathoz kötvén van (illetve ha azokat aggályosnak tartja, akkor az általános szabályok szerint rendelhet ki új szakértőt, illetve kérhet újabb nyilatkozatot, de enélkül nem dönthet azokkal ellentétesen).

A halasztással kapcsolatos időtartammal kapcsolatosan a BH2001. 216. sz. eseti döntés leszögezi, hogy „A jogerősen kiszabott szabadságvesztés végrehajtásának elhalasztására irányuló kérelem elbírálása szempontjából elsődlegesen a büntetés tartamának van jelentősége; ebből a szempontból az előzetes letartóztatásban töltött idő beszámításának nincs jelentősége.” Adott ügyben a terhelt jogerősen 2 év 8 hónap szabadságvesztésre ítélték, de a letartóztatásban töltött időt beszámítva a szabadságvesztés-büntetésből hátralévő idő már nem érte el a 2 évet. Ennek megfelelően a terhelt kérte a szabadságvesztés végrehajtásának az elhalasztását. A Legfelsőbb Bíróság azonban Bf. I. 280/2000/2. sz. határozatában ezt elutasította. Az indokolásban kifejtette, hogy az eljárásjogi törvény megfogalmazásában minden esetben határozott különbséget tesz a jogerős ítéletben kiszabott, illetve az ebből még hátralévő büntetés megjelölése között. Amennyiben ez utóbbi kapcsán tartalmaz rendelkezést, „a büntetés hátralévő része” megfogalmazással él (pl. 1973-as Be. 397. § (3) bek.). E szűkítő feltétel megjelölése híján azonban minden esetben az ítéletben meghatározott szabadságvesztés teljes tartamát kell érteni, függetlenül attól, hogy a büntetés végrehajtása során különböző jogcímenek (pl. előzetes fogvatartás beszámítása, feltételes szabadság stb.) a kiszabottnál rövidebb tartamú szabadságvonásra kerül sor.

Szintén az 1973-as Be. szabályainak helyes értelmezése érdekében volt szükség a BH2011. 520. sz. eseti döntésre. A döntés kimondta, hogy „Ha a büntetés-végrehajtási bíró a pártfogó felügyelet szabályainak súlyos megszegése miatt az elítélt feltételes szabadságát megszüntette, a büntetés hátralevő részére halasztás nem adható.” A 3.B.687/2000. sz. határozat indokolásában a Bács-Kiskun Megyei Bíróság kifejtette, hogy a hatáskörrel rendelkező bíróság a büntetés végrehajtásának a megkezdésére engedélyezhet csak halasztást. Ha az elítélt a szabadságvesztés-büntetésének végrehajtását már megkezdte, és azt a feltételes szabadságra bocsátásakor a törvénynek megfelelően meghozott határozatával a bíróság megszakította, akkor fogalmilag kizárt halasztás engedélyezése a szabadságvesztés folytatásaként még hátralevő szakaszra. Ugyanígy nincs lehetőség halasztásra a szabadságvesztés félbeszakítását követően a még letöltendő büntetésrészeire.

Ad 5. A történeti kitekintés végén kell szólni a már említett 1998-as Be. vonatkozó rendelkezéseiről. A határozatok végrehajtásával foglalkozó XXIX. Fejezet „A bíróság feladatai a végrehajtás során” elnevezésű II. Címe az 591. §-ban elsőként minden más büntetéstől külön tartalmazta a szabadságvesztés végrehajtásának elhalasztására vonatkozó rendelkezéseket, amelyek lényegében megfeleltek az 1973-as Be-nek az 1998. évi LXXXVIII. törvény által módosított szabályainak azzal, hogy a különleges halasztás esetére nem ír elő rendelkezéseket a bíróság számára, hogy milyen szakvéleményre, illetve nyilatkozatra van szükség a döntéshez. Az 1998-as Be. 595. §-a szerint a halasztás iránti kérelemnek nem volt halasztó hatálya. A kérelemről az elsőfokon eljáró tanács elnöke döntött, határozatát indokolni volt köteles. A másodfokon, illetőleg a harmadfokon eljáró tanács elnöke a jogerős határozat kihirdetése után nyomban előterjesztett kérelemre az 1998-as Be. alapján is dönthetett a halasztási vagy a részletfizetési kérelemről. A halasztás kérdésében hozott határozat ellen fellebbezésnek helye itt sem volt.

Az 1998-as Be-nek ez a rendelkezése soha nem lépett hatályba. A többször elcsúsztatott hatálybalépést követően végül 2003. július 1-től váltotta fel az 1998-as Be. az 1973-as Be-t. Ebben a 2002. évi I. törvénnyel és a 2003. évi II. törvénnyel^[13] módosított törvényszövegben aztán már ismét szerepelt a szakvéleményre és a nyilatkozatra vonatkozó rendelkezés. Az új (módosított) 591. § a fő szabályaiban teljesen megegyezett az 1973-as Be. 1998-ban módosított, fentebb elemzett rendelkezéseivel. Az új szövegben egyetlen újdonság az utolsó bekezdés volt, amely azt a helyzetet rendezte, amikor már megkezdték a végrehajtást (vagy a kérelmet a kitűzött végrehajtás megkezdés előtt már nem lehetett elintézni). Ilyenkor a letartóztatással, illetve a más szabadságvesztés-büntetés végrehajtása alatt kiszabott végrehajtandó szabadságvesztéssel kapcsolatosan ismertetett eljárás volt az irányadó.

[13] A 2003. évi II. törvény csak a „sorkatona” szövegrészt változtatta meg „hadköteles katona” szövegre a sorkatonai szolgálat megszűnése miatt.

Az 1998-as Be. 591. §-át ezt követően több alkalommal módosították:

- A 2004. évi CXXXI. törvény 29. § b) pontja 2005. január 1-i nappal hatályon kívül helyezte az (5) bekezdésbe foglalt, hadköteles katonára vonatkozó sajátos rendelkezést.^[14]
- A 2006. évi LI. törvény 258. §-a 2006. július 1-i hatállyal mindössze az (1) bekezdésben szereplő „két évet meg nem haladó szabadságvesztés” kifejezést változtatta meg „két évnél nem súlyosabb szabadságvesztés”-re (az indokolás szerint az egységes fogalomhasználat érdekében „stiliztikai módosítást” végrehajtva).
- Érdemi (és a korábban kifejtettekhez képest gyökeres) változást hozott a 2012. CCXXIII. törvény 2013. július 1-i hatállyal. A legfőbb (elvi jellegű) módosítás a halasztás feltételénél található. A módosítás eredményeképpen ugyanis nem a két évet meg nem haladó szabadságvesztésre lehetett innentől kezdve alapesetben halasztást adni, hanem akkor, ha „a szabadságvesztés hátralévő része két évnél rövidebb.”^[15] Azaz a korábbi eseti döntések ezzel érvényüket veszítették, mert innentől kezdve a jogerősen kiszabott szabadságvesztés tartamából ki kellett vonni az előzetes fogvatartásban töltött időt, és ha ezáltal a szabadságvesztés hátralévő része két évnél rövidebb lett, akkor a halasztást lehetett engedélyezni. A törvény indokolása szerint ennek az volt az oka, hogy nem egy esetben a két évet kevéssel meghaladó végrehajtandó szabadságvesztésre ítélt terhelt, aki a büntetésének jelentős részét letartóztatásban kitöltötte, indokolatlanul esett el a halasztás lehetőségétől, ezért a törvény a halasztás feltételét nem a kiszabott büntetés tartamához, hanem a még hátralévő büntetés hosszához igazította. Valóban furcsa helyzetet eredményezett, amikor egy két év végrehajtandó szabadságvesztésre ítélt megkapta a halasztást, akinek pedig az előzetes fogvatartás beszámításával már csak pár hónapot kellett volna bevonulnia, az nem. Változott a terhes nőkkel kapcsolatos halasztás feltétele is: „a negyedik hónapot meghaladó terhes” kifejezést a törvény „a tizenkettedik hetet meghaladó terhes” kifejezésre változtatta. Emellett a módosítás eredményeképpen már nem volt kötelező a halasztás engedélyezéséhez az állapotos nők esetében a terhesség bizonyítására igazságügyi orvos-szakértői vélemény beszerzése, az indokolás szerint arra tekintettel, hogy a halasztásnak ez a feltétele nem tartozik a szakértői bizonyítás körébe.
- A 2014. évi LXXII. törvény aztán, 1896 óta először, a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére adható halasztás jogintézményét kive-

[14] Ugyanezen törvény 24. §-a módosította a (6) bekezdést is, de az csak az (5) bekezdés hatályon kívül helyezéséből eredő számozás módosítást jelentette.

[15] Ennek megfelelően a törvény megváltoztatta a két évnél hosszabb szabadságvesztéssel kapcsolatos halasztás feltételét is (az 591. § (2) bekezdés c) pontjában a „két évet meghaladó szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére is halasztást engedélyezhet” kifejezés helyett „halasztást engedélyezhet a szabadságvesztés végrehajtás megkezdésére abban az esetben is, ha a szabadságvesztés hátralévő része két évnél hosszabb” meghatározást alkalmazva).

zette a büntetőeljárás kódexből. 2015. január 1-i hatállyal a jogintézmény átkerült a büntetés-végrehajtási szabályok közé, ami egyébként teljesen egybevág azzal a töretlen bírói gyakorlattal, amely a kérdést a bíróság büntetés-végrehajtási feladatai közé sorolta (elég utalni a fellebbezés kizárására vonatkozó rendelkezés indoklására). Ahogyan a Bv. tv. indoklása kifejti, a kodifikációs munkálatok során fontos célkitűzés volt, hogy egy tisztán végrehajtási jogi kódex szülessen. Sor került ezért a büntető tárgyú jogszabályok felülvizsgálatára és a korábban más törvényekben szereplő, végrehajtási kérdéseket rendező szabályoknak a Bv. tv.-be építésére.

Az 1998-as Be-hez kapcsolódó joggyakorlat egy része a végül hatályos szöveg tükrében figyelmen kívül hagyható (pl. a BH 2004. 233. sz. eseti döntés még arról szólt, hogy a két évet meg nem haladó szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére adott halasztás elbírálásánál a jogerős ítéletben kiszabott szabadságvesztés teljes tartamát kell figyelembe venni, és figyelmen kívül kell hagyni, hogy az elítélt különböző jogcímenek már fogva volt, ami a módosítást követően nem irányadó). Ami igazán fontos, az az egészségi állapottal kapcsolatos joggyakorlat.

A BH2006. 45. sz. eseti döntés kifejti a terhelttel szemben kiszabott, 2 évet meghaladó szabadságvesztés végrehajtásának elhalasztását megalapozó egészségi állapot értékelésének szempontjait. Ahogyan arra már korábban utaltunk, a 2 évet meghaladó szabadságvesztés végrehajtásának az elhalasztása esetén a bíróságnak be kell szereznie a szakvéleményt és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága egészségügyi szolgálat vezetője nyilatkozatát. Azaz ebben az esetben a bíróság nem dönthet szabad mérlegelése alapján. A Pécsi Ítéltábla Bkf. I. 138/2005. sz. ügyben hozott döntésének indoklása kifejti, hogy az elsőfokú bíróság igazságügyi orvosszakértőt rendelt ki, aki szakvéleményében azt rögzítette, hogy a terheltnél fennálló öngyilkossági veszélyeztetés jelen állapotában potenciálisan az életét is veszélyezteti, ezért az ítélet végrehajtásának elhalasztása és megfelelő terápia indokolt. Az elsőfokú bíróság az orvosszakértői vélemény alapján a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére 3 hónap halasztást engedélyezett. A végzés ellen az ügyész jelentett be fellebbezést. Az Ítéltábla leszögezte, hogy helyesen járt el az elsőfokú bíróság, amikor az elítélt egészségi állapotára vonatkozóan igazságügyi orvosszakértői véleményt szerzett be. A beszerzett orvosszakértői vélemény ugyan azt állapítja meg, hogy az elítélt szervi megbetegedései életét közvetlenül nem veszélyeztetik, azonban az elítélt pszichés állapota miatt kialakult öngyilkossági veszélyeztetés potenciálisan az életét is veszélyezteti. Az elítéltnél kialakult szorongásos, depressziós és pszichés zavar ugyan nem szervi jellegű elváltozás, de mindenképpen az egészségi állapotában kialakult olyan negatív változás, ami betegségként értékelendő. Ezért a Pécsi Ítéltábla egyetértett az elsőfokú bíróság álláspontjával, miszerint a szakvélemény alapján a halasztási feltételek fennállnak. Ugyanakkor leszögezte azt is az Ítéltábla, hogy ha az elítélt életét közvetlenül fenyegető betegségre hivatkozva terjeszt elő halasztási kérelmet, az orvosszakértői vélemény

beszerzése mellett a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsoksága egészségi szolgálata vezetőjének a megkeresése is kötelező arra nézve, hogy az elítélt az egészségi állapotára figyelemmel a büntetés-végrehajtás keretei között megfelelően kezelhető-e. Mivel ezt a kötelezettségét az elsőfokú bíróság elmulasztotta, ezért az Ítéltábla bírósága beszerezte a BVOP egészségi szolgálat vezetőjének a nyilatkozatát. A nyilatkozat szerint az elítélt belgyógyászati megbetegedéseinek gondozása, kezelése a büntetés-végrehajtás szervezetében megoldható volt. Pszichiátriai kezelése azonban a nyilatkozat szerint a jelenlegi kezelési helyén volt indokolt. Állapotának stabilizálása után további teljes körű ellátása a büntetés-végrehajtás keretei közt is biztosítható, ezért az egészségügyi szolgálat vezetője is javasolta a halasztás engedélyezését, amire tekintettel az Ítéltábla az elsőfokú végzést helybenhagyta.

Noha eddig egyértelműen megállapítottuk, hogy a két évet meghaladó szabadságvesztés elhalasztására irányuló kérelem esetén a szakvélemény és a nyilatkozat beszerzése egyaránt kötelező, ez a BH2007. 254. sz. eseti döntés alapján a bíróságnak nem kell orvosszakértői véleményt beszerezni az elítélt egészségi állapotára vonatkozóan, ha semmilyen körülmény nem valószínűsíti, hogy az elítélt olyan betegségben szenved, amely életét közvetlenül veszélyezteti. Ebben az ügyben is az elítélt pszichés állapotának nagyfokú megromlására hivatkozva kérte a védelem a szabadságvesztés végrehajtásának az elhalasztását, amit azonban az elsőfokú bíróság végzésében elutasított. Az elítélt védője fellebbezésében arra is hivatkozott, hogy az elsőfokú bíróság nem folytatott le bizonyítást az elítélt egészségi állapotával kapcsolatosan, nem szerzett be igazságügyi orvosszakértői véleményt arról, hogy az elítélt betegsége életét közvetlenül fenyegeti-e. Ilyen körülményre azonban sem az elítélt, sem a védője nem hivatkoztak a halasztási kérelemben (a halasztást az alapesetre hivatkozva kérték, azonban arra nem volt mód, mert a szabadságvesztés tartama meghaladta a 2 évet). A Pécsi Ítéltábla a Bkf. I. 222/2006. sz. ügyben hozott másodfokú végzésében leszögezte, hogy az alapügyben sem merült fel adat arra, hogy az elítélt olyan betegségben szenvedne, amely életét közvetlenül veszélyezteti. Az alapeljárásban az elítéltet több orvosszakértő is megvizsgálta, esetében betegségként kizárólag a kábítószer-függőség talaján kialakult depresszió merült fel. Állapota, bár kórházi kezelést is igényelhet, nem volt tekintendő életveszélyesnek. Mivel az ügyben semmilyen adat nem merült fel, ami arra utalt volna, hogy az elítélt életét közvetlenül veszélyeztető betegségben szenved, és a kérelemhez csatolt orvosi igazolások sem valószínűsítették ilyen állapot fennállását, ilyenkor a bíróságnak nem kell beszereznie igazságügyi orvosszakértői véleményt, és nem kell megkeresnie a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság Egészségügyi Szolgálatának vezetőjét sem.

Ad 6. A hatályos Be. szintén nem tartalmaz rendelkezést a szabadságvesztés elhalasztására, mivel arra a Bv. Tv. fentebb említett rendelkezései az irányadók.

III. A HATÁLYOS SZABÁLYOZÁS EGY JOGESET TÜKRÉBEN

A fenti történeti áttekintésből is kiderül, hogy az elítélt életét veszélyeztető betegség meglétét már az első büntetőeljárás kódex óta (pár év kihagyással) szakvélemény alapján állapította meg a szabadságvesztés elhalasztására jogosult hatóság. Az elhalasztás menetét és az annak során felhasznált szakvélemény jellemzőit az alábbi jogeseten keresztül kívánom bemutatni.

A terheltet többszöri első- és másodfokú eljárások eredményeképpen 2021. január 12-én ítélték 3 év börtönbüntetésre. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság által kiszabott 3 év 10 hónap szabadságvesztés-büntetés enyhítését éppen a vádlott jelentősen megromlott egészségi állapotával indokolta. Nemcsak, hogy mintegy a negyedével csökkentette a büntetés mértékét, de a feltételes szabadságra bocsáthatóság időpontját is a büntetés fele részének a letöltése után engedélyezte. A másodfokú ítélet indokolása rögzítette, hogy a terhelt kettes típusú cukorbetegségben szenved, a bal mellékveséjében centralisan 8 mm-es alacsony densitású képlet van, a prosztatájában pedig 10 mm átmérőjű corpus amylaceum található.

Az ítélet jogerőre emelkedését követően három nap múlva, 2021. január 15-én a védelem indítványozta a szabadságvesztés-büntetés megkezdésének az elhalasztását. Mivel a hatályos szabályok szerint a 3 éves szabadságvesztés esetén az általános (lényegében különösebb indokolást nem igénylő) halasztásra nincs mód, ezért a védelem a halasztást a Bv. Tv. 39. § (2) bekezdés c) pontjára hivatkozva kérte („Ha az elítélt betegsége az életét közvetlenül veszélyezteti, a tanács elnöke (...) halasztást engedélyezhet a szabadságvesztés végrehajtás megkezdésére abban az esetben is, ha a szabadságvesztés hátralévő része két évnél hosszabb.”). A halasztási kérelemben a védő indítványozta, hogy a bíróság a Bv. tv. 39. § (4) bekezdése alapján rendeljen ki igazságügyi orvos-szakértőt a halasztás egészségügyi feltételeinek fennállása vonatkozásában, és ennek alapján szerezzze be a BVOP egészségügyi szakterület vezetőjének az elítélt egészségi állapotának büntetés-végrehajtás keretei között való kezelhetőségére vonatkozó nyilatkozatát. Emellett a védelem vállalta, hogy a terhelt kezelőorvosától beszerzi a további egészségügyi iratokat, amelyeket szintén a bíróság rendelkezésére bocsátanak.

Ezt követően a terhelt magánszakértőt kért fel az egészségi állapotának az igazolására. A felkért szakértő a terhelt orvosi iratainak áttekintését követően elkészítette szakvéleményét. A szakvélemény tartalmazza (az igazságügyi szakértők névjegyzékében szereplő) szakértő rendelkezésére bocsátott orvosi dokumentációk felsorolását, azok lényegét (kórelőzményeket, leleteket, diagnózisokat, véleményeket). Ezek alapján a felkért szakértő négy kérdésben foglalt állást:

1. A terhelnél milyen megbetegedések és kórállapotok kórismézhetők?

A felkért szakértő összesen 15 megbetegedést és kórállapotot véleményezett (a szívizomzat vérellátási zavara (ISZB-izskémiás szívbetegség), heveny szívizominfarktus, négy alkalommal végzett szív koszorús verőér tágítás és sztent beültetés utáni állapot, magasvérnyomás betegség (II. stadium) szervi szövődeményekkel, magasvérnyomás eredetű szívizombántalom (cardiomyopathya), inzulinfüggő cukorbetegség (II. típusú DM), alvási légzészavar (alvási apnoe szindróma), mellékvese szövetszaporulat (adenoma), a máj elzsírosodása, idült hörghurut, tüdőtágulat (emphysema pulmonum), gyomor-nyelőcső reflux betegség (GERD), az ágyéki gerinc elfajulásos elváltozása porcbántalommal, dülmirigy megnagyobbodás, kevert szorongásos depresszív zavar).

2-3. A terhelt megbetegedései mennyiben nehezítik a szabadságvesztés-büntetés kitöltését? Megbetegedései kezelhetőek-e a büntetés-végrehajtás keretei között?

A felkért szakértő a rendelkezésére bocsátott szakorvosi dokumentáció adatai alapján azt állapította meg, hogy a terhelt folyamatos szakorvosi kontroll alatt áll. Cukorbetegsége a korábbi gyógyszeres kezelés megváltoztatását indokolta, az inzulinkezelést nemrég kezdte, a terápiás inzulinszint beállítása a szakvélemény elkészítésekor folyamatban volt. A terhelt magasvérnyomás-betegsége súlyos fokú, ingadozó, a megfelelő vérnyomásérték gyógyszeres beállítása a szakvélemény elkészítésekor még zajlott, napi megfigyelést és rögzítést biztosító eszköz (HOLTER) felhelyezését javasolták. Az alvási légzészavar (alvási apnoe) kivizsgálása speciális alvásdiagnosztikai vizsgálatot igényel, ezt kezelőorvosa javasolta. A magasvérnyomás-betegség nevezettnél szervi szövődemények (szemészet, vese stb.) kivizsgálását a felkért szakértő szakvéleményének az elkészítése előtt nem sokkal írta elő a terhelt kezelőorvosa.

A felkért szakértő szerint az előírt diagnosztikai vizsgálatok szükségesek és indokoltak a terhelnél fennálló megbetegedések megfelelő kezeléséhez és állapotának objektív véleményezéséhez. A felkért szakértő szerint kizárólag a szakorvos által előírt diagnosztikai leletek birtokában adható megalapozott vélemény arra nézve, hogy a terhelt megbetegedései a büntetés-végrehajtási intézet keretei között kezelhetőek-e, illetve arra nézve is, hogy azok mennyiben nehezítik vagy akadályozzák a szabadságvesztés-büntetés kitöltését, illetve elviselését. A szakvélemény elkészítésekor a felkért szakértő az előírt diagnosztikus vizsgálatok (alváslabor, Holter, szemészet, nefrológia stb.) elvégzésének reális időszükségletét néhány hónapra tette.

4. Mi a megbetegedések kórjósolata?

A terhelnél fennálló megbetegedések pontosabb kórjósolatára nézve a szakértő szerint kizárólag a szakvélemény elkészítésekor még hiányzó (az előző pontban részletezett) szakorvosi leletek birtokában lehetett volna objektív és megalapozott véleményt adni.

A fenti „szakvéleményt” a védelem 2021. január 29-én nyújtotta be a bíróságnál azzal, hogy ezen előzetes vélemény alapján szükségesnek látszik szakértő kirendelése.

A bíróság ezt követően kirendelte a Nemzeti Szakértő és Kutató Központ (NSZKK) Intézetét a szakértői vizsgálat elvégzésére. Az Intézet elsőként éppen azt a szakértőt jelölte ki, aki a magánszakvéleményt elkészítette. Mivel a szakértő ezt jelezte, ezért más szakértő kijelölésére került sor 2021 februárjában. Az NSZKK 2021. március 1-én levelet küldött a bíróságnak. Ebben a levélben kérte a kirendelés visszavonását arra tekintettel, hogy a becsatolt iratok alapján a bíróság által feltett kérdésekre megalapozott szakértői vélemény csak a halasztás kérését követő 6 hónap után terjeszthető elő, és csak ezt követően lehet szakmailag megalapozott véleményt adni a halasztás indokoltságáról.^[16] Tehát a bíróság által kirendelt szakértő a felkért szakértő véleményével egyetértve úgy nyilatkozott, hogy a becsatolt orvosi dokumentációk alapján a bíróság által feltett kérdésekre megalapozott szakértői véleményt előterjeszteni nem lehetséges, mivel az elítélt kivizsgálásai folyamatban vannak, így a bíróság a 2021. március 5-én kelt (és 2021. március 18-án véglegessé vált) határozatával az elítélt részére hat hónap halasztást engedélyezett amelyet (a korábban már említett rendelkezések figyelembevételével) az ítélet jogerőre emelkedésétől kell számítani, egyúttal az NSZKK-t felmentette a feladatok alól. Azaz a terhelt 2021. július 12-ig kapott halasztást azzal, hogy ezen 6 hónap alatt a kivizsgálásai eredményeképpen újabb szakvélemény elkészítésére kell sort keríteni.

Ezt követően az elítélt 2021. március 8-i keltezéssel megkapta a behívóját a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságától, miszerint 2021. április 22-én jelenjen meg a behívóban megjelölt büntetés-végrehajtási intézetben és kezdje meg börtönbüntetését. Ez nyilvánvalóan a hatóságok közötti információ-áramlás hiányára vezethető vissza. A védelem ezután elektronikus úton megküldte a halasztást engedélyező végzést a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága részére, így az elítéltnak nem kellett bevonulnia.

Az elítélt ezután számos orvosi vizsgálaton esett át. A bíróság három héttel a halasztás lejártát megelőzően, 2021. június 21-én felhívta arra, hogy a halasztás engedélyezését követően keletkezett valamennyi orvosi dokumentációt küldje meg a bíróságnak. Elítélt meg is küldte a bíróságnak kardiológiai leletét, alvási diagnosztika ambulánslapját, echocardiografia leletét és egyéb beutalóit, orvosi iratait.

[16] A felmentést az NSZKK tehát azért kérte, mert a törvényben meghatározott határidőn belül nem lehetett a szakvéleményt előterjeszteni, és nem azért, mert az ügy nem tartozna a kompetenciájába.

A bíróság 2021. július 7-én kelt (és 2021. július 20-án véglegessé vált) végzésében a korábban engedélyezett halasztást újabb 2 hónappal (tehát 2021. szeptember 12-ig) meghosszabbította. A végzés indokolása szerint a bíróság időközben beszerezte az elítélt vonatkozásában a halasztás engedélyezése óta keletkezett orvosi iratokat, és ismételten a korábban már kirendelt NSZKK Intézetet rendelte ki. A végzés még az orvosszakértői vizsgálat időpontját (2021. július 14. 11,00 óra) is rögzítette.

A kirendelt igazságügyi orvosszakértő azt állapította meg, hogy az elítélt fennálló betegségei a közeljövőben újabb kivizsgálásokat tesznek szükségessé, amelyek állapotának kezeléséhez és állapotának objektív véleményezéséhez szükségesek, így szabadságvesztése elhalasztásának feltételei fennállnak. Betegségének kivizsgálásai, a megfelelő terápia beállítása a szakértő szerint a büntetés-végrehajtás körülményei között nem biztosítottak. Egészségi állapotának ismételt orvosszakértői vizsgálata a szakértő szerint a 2021 júliusában elvégzett szakértői vizsgálatról számított 6 hónap elteltével szükséges, a szabadságvesztés elhalasztása a szakértő szerint ezen időtartamig indokolt.

A bíróság a beszerzett orvosszakértői véleményt a BVOP egészségügyi szakterület vezetőjének (az elítélt egészségi állapotának büntetés-végrehajtás keretei között való kezelhetőségére vonatkozó) nyilatkozata beszerzése végett megküldte nyilatkozattételre. Mivel ez a nyilatkozat a korábbi halasztásban megjelölt határidőig nem érkezett be, és a bíróság rögzítette, hogy csak ezen nyilatkozat beérkezését követően lesz abban a törvényes helyzetben, hogy a halasztás további meghosszabbítása kérdésében állást tudjon foglalni, a BVOP egészségügyi szakterület vezetőjének nyilatkozatáig a bíróság az elítélt részére a korábban engedélyezett hat hónap, majd kettő hónappal meghosszabbított halasztást 2021. szeptember 6-án kelt (és 2021. szeptember 30-án véglegessé vált) végzésével újabb 2 hónappal (azaz 2021. november 12-ig) meghosszabbította.

Ezután a BVOP egészségügyi szakterület vezetője megküldte nyilatkozatát, amely szerint az orvosszakértői véleményben megjelölt, szükségesnek tartott beavatkozások és az azt követő rehabilitáció a nyilatkozat megtételekor a büntetés-végrehajtás szervezetén belül, teljes körben, közvetlenül nem elérhetőek. Amennyiben azokra a szabadságvesztés tartama alatt kerülne sor, az fekvőbeteg-szakellátásra történő előállítással – a büntetés-végrehajtás szervezete részéről jelentős erőforrás ráfordítással – valósítható meg, illetve a szabadságvesztés félbeszakításával lenne biztosítható (ami lényegében nem jelentene változást a szabadságvesztés elhalasztásához képest). Éppen azért a bíróság 2021. október 18-án kelt végzésével a szabadságvesztés végrehajtásának a megkezdését újabb 6 hónappal (2022. május 12-ig) elhalasztotta.

2022. április 6-án a bíróság ismételten felhívta az elítéltet, hogy a végzés kézbesítésétől számított 8 napon belül csatolja a 2021. október 18. napját követően keletkezett orvosi iratait. Egyúttal a bíróság ugyanezen a napon ismételten kirendelte az NSZKK Intézetét. A kirendelésben az alábbi kérdést tette fel: „Állapítsa meg a szakértő, hogy a szabadságvesztés elhalasztásának egészségügyi feltételei fennállnak-e, illetve az elítélt betegségei lehetővé teszik-e a büntetés-

végrehajtás körülményei közti további kezelését?” A bíróság felhívta a szakértőt, hogy a szakvéleményt legkésőbb 2022. április 30. napjáig terjessze elő (tekintettel arra, hogy a korábbi halasztás 2022. május 12-én lejár).

A védelem 2022. április 14-én csatolta az összes, 2021. október 18. napját követően keletkezett orvosi iratot. Ennek alapján és az elítélt vizsgálatát követően a szakértő 2022. április 26. napján elkészítette 42 oldalas szakvéleményét. A szakvélemény a Leletben

- rögzítette a szakértő feladatát (a feltett kérdést);
- részletesen leírta a felhasznált orvosi dokumentációt (a vizsgálatok idejével, az anamnézissel, az elvégzett vizsgálatokkal, diagnózisokkal és véleményekkel); a szakértő a 14 orvosi dokumentáció adatait rögzítette, igen nagy részletességgel;
- ismertette a 2022. április 22-én végzett személyvizsgálat adatait (az elítélt által elmondottakat, gyógyszereit, a gyógyszerérzékenységére vonatkozó, valamint alkohol- nikotin- és kávéfogyasztásával kapcsolatos adatokat, az elítélt testi és lelki vizsgálatának eredményét).

A szakértői vizsgálat módszereként a szakértő az iratanyag és az orvosi dokumentáció átvizsgálását, valamint az elítélt személyvizsgálatát, illetve ezek alapján a szakértői vélemény kialakítását és a feltett kérdések megválaszolását jelölte meg. Megállapította, hogy hatályos módszertani levél nem áll rendelkezésre, ezért véleményét az igazságügyi orvostan tankönyvek és a hatályos jogszabályok alapján készítette el.

A feltett kérdésre a szakértő azt a választ adta, hogy az elítélt a rendelkezésre álló orvosi dokumentációk, valamint az elvégzett személyvizsgálat alapján a szívizomzat vérellátási zavarában, heveny szívizom elhalás utáni állapotban, négy alkalommal végzett szívkoszorúér tágítás és sztent beültetés utáni állapotban, magasvérnyomás-eredetű szívizom-bántalomban, magasvérnyomás-betegségben szervi szövődeményekkel, nem inzulinfüggő cukorbetegségben, alvási légzészavarban, idült hörghurutban, tüdőtágulatban, a máj zsíros kötőszövetes elfajulásában, a gyomornyitó működési elégtelenségében, a mellékvese szövet-szaporulat elváltozásában, dűlmirigy-megnagyobbodásában, az ágyéki gerinc elfajulásos elváltozásában porcbántalommal, valamint kevert szorongásos és depressziós zavarban szenved. Fennálló betegségei továbbra is újabb kivizsgálásokat tesznek szükségessé, amelyek a közeli és távoli jövőben szükséges megfelelő kezeléséhez és állapotának objektív véleményezéséhez szükségesek.

Ezen körülmény miatt a szakértő úgy nyilatkozott, hogy az elítélt szabadságvesztésének elhalasztásának egészségi feltételei (megegyezően a BVOPK Egészségügyi Főosztály véleményével) a szakvélemény elkészítésekor továbbra is fennállnak. A szakértő kifejezetten úgy nyilatkozott, hogy az elítélt betegségének kivizsgálásai, továbbá a megfelelő terápia beállítása a büntetés-végrehajtás körülményei között nem biztosítottak, illetve jelentős erőforrás-ráfordítással végezhetőek el.

A szakértő szerint az elítélt egészségi állapotának ismételt orvosszakértői vizsgálata újabb 6 hónap elteltével szükséges és javasolt. Ezen időszakig a szabadságvesztés elhalasztása egészségi okokból továbbra is indokolt.

A bíróság ismét bekérte a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Egészségügyi Főosztály nyilatkozatát. A Főosztálynak a bírósághoz 2022. május 5-én beérkezett nyilatkozata szerint a BVOP megkapta a megkereséséhez csatolt igazságügyi orvosszakértői véleményt, amely nemcsak a szakértő rendelkezésére bocsátott egészségügyi dokumentumok adataira, hanem a személyesen elvégzett vizsgálat megállapításaira is épített. A szakvélemény alapján a Főosztály is megállapította, hogy az elítélt több szervet, szervrendszert érintő krónikus betegségben szenved. Az elítélt évek óta konzervatív kezelésben részesül, amely kategóriába tartozó egészségügyi ellátások (gondozás, gyógyszeres kezelés, a szükséges szakorvosi, laboratóriumi kontrollvizsgálatok elvégzése) a büntetés-végrehajtás keretei között, szükség esetén külső egészségügyi intézményben történő ellátás igénybevételével megvalósítható. Ugyanakkor az elítélt fennálló kardiológiai panaszai miatt további invazív kardiológiai szakorvosi vizsgálatra, illetve műtétre/pacemaker beültetésére van szükség, amely egészségügyi ellátások folyamatban vannak, azok megszakítása a BVOP szerint sem célszerű. Ezek a körülmények a szabadságvesztés végrehajtásának meghatározott időtartamú halasztása szempontjából a Főosztály szerint is releváns indokként merülhetnek fel. A megjelölt, szükségesnek tartott beavatkozások és az azt követő rehabilitáció a BVOP szerint a büntetés-végrehajtás szervezetén belül teljes körben közvetlenül nem elérhetőek. Ha azokra a szabadságvesztés tartama alatt kerülne sor, az fekvőbeteg-szakellátásra történő előállítással (a büntetés-végrehajtás szervezete részéről jelentős erőforrás ráfordítással, ld. éjszakai őrzés) lenne megvalósítható, illetve a Főosztály szerint adott esetben a szabadságvesztés félbeszakítása keretében lenne biztosítható (tehát csak azért kellene megkezdnie az elítéltnak a szabadságvesztés végrehajtását, hogy azt azonnal félbe is szakítsák). Ennek alapján a Főosztály a rendelkezésre álló adatok alapján az igazságügyi orvosszakértő véleményével összhangban javasolta a szabadságvesztés végrehajtásának elhalasztását újabb 6 hónap időtartamra.

A szakvélemény és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Egészségügyi Főosztály nyilatkozata alapján a bíróság 2022. május 9-én a szabadságvesztés megkezdését újabb 6 hónappal (2022. november 12-ig) elhalasztotta, lényegében a nyilatkozatban előbb felsorolt okokból.

IV. ÖSSZEGZÉS

Az itt ismertetett esetből is megállapítható, hogy a szakvéleménynek döntő jelentősége van a szabadságvesztés elhalasztása iránti kérelem elbírálásakor. Nemcsak a bíróság van lényegében kötve a szakvéleményben foglaltakhoz, hanem a BVOP egészségügyi szakterület vezetőjének (az elítélt egészségi ál-

lapotának büntetés-végrehajtás keretei között való kezelhetőségére vonatkozó) nyilatkozata is a szakvéleményre támaszkodik.

A szabadságvesztés-büntetésnek egészségügyi okból történő halasztását már az első büntetőeljárás kódexünk is szabályozta. Az 1896-os Bp. ismerte a kötelező és a megengedett halasztás intézményét is, ezek közül az elítélt életét veszélyeztető betegség miatti egészségügyi halasztás a kötelező, a nem súlyos, de ragályos betegség miatti halasztás a megengedett halasztás esetei közé tartozott, és pedig korlátlan időre, az elítélt felgyógyulásáig. Az életet veszélyeztető súlyos betegség vonatkozásában az 1896-os Bp. Kommentárja szerint a végrehajtásra hivatott hatóság az orvosszakértő véleményt fogadta el.

Az 1951-es Bp. már nem különböztette meg a kötelező és a lehetséges halasztás intézményét, sőt semmit nem mondott attól, hogy milyen okból lehet a szabadságvesztés-végrehajtásának megkezdését elhalasztani. A „fontos okból” kifejezés lényegében teljesen szabad kezét adott az igazságügy-miniszternek (adott esetben az ügyésznek) a halasztásra, ezért nem találunk külön rendelkezést az egészségügyi halasztásra sem.

Az 1962-es Be. pedig megismételte az 1951-es Bp. rendelkezéseit: itt sem volt kiemelve az egészségi állapot, hanem bármilyen „fontos” okból engedélyezhető volt a mindenkor diszkrecionális halasztás. Ugyanakkor ez az első büntető eljárási jogi kódex, amely szerint a halasztásról bíróság (a tanács elnöke) döntött. 1964-ben aztán hatályba lépett a büntetőügyekben hozott határozatok végrehajtása során a bíróságokra és egyéb szervekre háruló feladatokról szóló 109/1964. (I. K. 10.) IM-BM-HM-MM. sz. együttes utasítás, amely szerint főszabályként csak 2 évet meg nem haladó szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére legfeljebb 3 hónapi halasztás kiterjeszhető volt (súlyosabb büntetés is és akár hosszabb tartamra is elhalasztható volt), ha az elítélt fekvőbeteg, vagy gyógyintézeti, rendelőintézeti, gondozó intézeti, körzeti orvosi, illetve bírósági orvosi bizonyítvánnyal igazolja, hogy betegsége az életét veszélyezteti. Tehát még itt sem jött vissza az orvosszakértői vélemény, mint a betegséget megalapozó bizonyíték.

Az 1973-as Be. lényegében szó szerint az 1962-es Be. rendelkezéseit vette át, és a részletszabályokat itt is miniszteri utasítás (a büntető ügyekben hozott határozatok végrehajtása során a bíróságokra háruló feladatokról szóló 107/1979. (IK 8.) IM számú utasítás) tartalmazta. Ennek szabályai nagyvonalakban megegyeztek az 1964-es Bv. Utasítással, azonban a súlyosabb büntetés esetén, illetve hosszabb tartamra való elhalasztás okát a korábban szabályozottakon felül igazságügyi orvosszakértő szakvéleménye is igazolhatta. Ezeket a részletszabályokat aztán az 1998. évi LXXXVIII. törvény beiktatta az 1973-as Be. szövegébe. Ennek a módosításnak éppen a tanulmány tárgyát képező szakvéleménnyel kapcsolatosan voltak sajátos, új rendelkezései, miszerint "(...) a bíróság igazságügyi orvosszakértői szakvélemény alapján állapítja meg a halasztás egészségügyi feltételeinek fennállását, és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága egészségügyi igazgatóságának – az elítélt egészségügyi állapotának büntetés-végrehajtás keretei között való kezelhetőségére vonatkozó – nyilatkozatát

figyelembe véve határoz a kérelemről.” Innentől kezdve tehát nem vagylagosan szerepel a szakvélemény, mint a halasztás megalapozottságát alátámasztó bizonyíték, hanem kifejezetten a halasztás elsődleges feltételévé nőtte ki magát. Még annak megállapítására is be kellett szerezni az igazságügyi orvosszakértői véleményt, hogy az elítélt negyedik hónapot meghaladóan terhes, és a szülés előreláthatólag mikorra várható (önmagában a terheskönyv vagy szülésznő-gyógyász orvos igazolása nem volt elegendő). A BH2001. 109. sz. eseti döntés indokolása azt is sugallja, hogy a bíróság a szakvéleményhez és a nyilatkozathoz kötve van (nem dönthet azokkal ellentétesen, hacsak nem szerez be másik szakvéleményt/nyilatkozatot).

Az 1998-as Be. Magyar Közlönyben kihirdetett szövege a szakvélemény tekintetben visszalépést jelentett az 1973-as Be. 1998-ban módosított szabályaihoz képest, mert nem írt elő rendelkezéseket a bíróság számára, hogy milyen szakvéleményre, illetve nyilatkozatra van szükség a döntéshez. Az 1998-as Be-nek ez a rendelkezése azonban soha nem lépett hatályba. A többször elcsúsztatott hatálybalépést követően végül 2003. július 1-től váltotta fel az 1998-as Be. az 1973-as Be-t, és ebben a módosított törvényszövegben ismét szerepelt a szakvéleményre és a nyilatkozatra vonatkozó rendelkezés. Az 1998-as Be-t jelentősen módosította a 2012. CCXXIII. törvény. Elvi szempontból a legjelentősebb változás az volt, hogy innentől kezdve nem a két évet meg nem haladó szabadságvesztésre lehetett alapesetben halasztást adni, hanem akkor, ha a szabadságvesztés hátralévő része két évnél rövidebb. A tanulmány szempontjából jelentős módosítás pedig, hogy innentől kezdve nem volt kötelező a halasztás engedélyezéséhez az állapotos nők esetében a terhesség bizonyítására igazságügyi orvos-szakértői vélemény beszerzése, az Indokolás szerint arra tekintettel, hogy a halasztásnak ez a feltétele nem tartozik a szakértői bizonyítás körébe.

A 2014. évi LXXII. törvény aztán 1896 óta először a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére adható halasztás jogintézményét kivezette a büntetőeljárás kódexből, ezzel 2015. január 1-i hatállyal a jogintézmény átkerült a büntetés-végrehajtási szabályok közé. Ezt követően a szabályok nem sokat változtak, ami igazán fontos, az az egészségi állapottal kapcsolatos joggyakorlat. A BH2006. 45. sz. eseti döntés kifejtette a terhelttel szemben kiszabott, 2 évet meghaladó szabadságvesztés végrehajtásának elhalasztását megalapozó egészségi állapot értékelésének szempontjait. A BH2007. 254. sz. eseti döntés alapján azonban a bíróságnak nem kell orvosszakértői véleményt beszerezni az elítélt egészségi állapotára vonatkozóan, ha semmilyen körülmény nem valószínűsíti, hogy az elítélt olyan betegségben szenved, amely életét közvetlenül veszélyezteti.

A fenti rendelkezések tükrében került sor a konkrét jogeset vizsgálatára. Ennek alapján megállapítható, hogy igenis előfordulhat, hogy az elítélt egészségi állapota nem teszi lehetővé a jogerősen kiszabott szabadságvesztés végrehajtásának a megkezdését. Ugyanakkor a jogeset rámutat arra, hogy bizonyos esetekben indokolatlan az ugyanolyan körülmények közötti állandó bírósági döntés, amelynek gyakoriságát a bíróság ötletszerűen (elsősorban a szakvéleményben foglaltak alapján) állapítja meg. Megfontolandó a határozatlan idejű

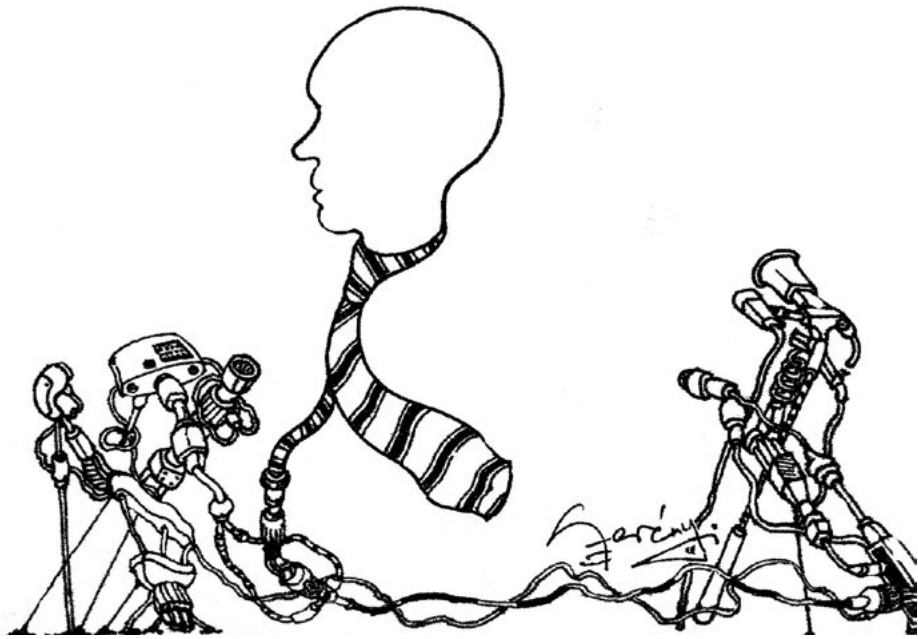
halasztás engedélyezésnek a bevezetése, ami nem jelentené azt, hogy innentől kezdve nem kell elvégezni a folyamatos orvosi vizsgálatot, illetve annak alapján a szakvélemény beszerzését, de legalább az újabb és újabb (fellebbezéssel megtámadható) halasztó végzések meghozatala mellőzhető. Amennyiben időközben a terhelt állapotában olyan javulás következik be, amely alapján betegsége már a büntetés-végrehajtás keretei között is biztonsággal kezelhető (avagy éppen a büntetés-végrehajtás lehetőségei javultak az adott betegség kezelése tekintetében), elrendelhető lehetne (szintén fellebbezéssel megtámadható végzésben) a szabadságvesztés végrehajtásának a megkezdése.

Az ilyen, határozatlan idejű halasztás (valójában „végrehajthatatlan szabadságvesztés”) felveti a kérdést, hogy az az elítélt, akivel szemben ilyen végzést hoztak, szabadon követhetne el bármilyen bűncselekményt, mert úgysem lehet vele szemben szabadságvesztést végrehajtani. Ismét előkerül tehát az alternatív szankciók köre kibővítésének a problémája. Ahogyan a legutóbbi Btk-kodifikáció során már többen (így jelen tanulmány szerzője is) felvetették a házi őrizet büntetésként (és nem csak a bűnügyi felügyelet keretében eljárási kényszerintézkedésként) való szabályozását azzal, hogy jelen esetben a házi őrizet helyéül nem feltétlenül a terhelt lakóhelyét, hanem pl. megfelelő ellátást biztosító egészségügyi intézményt is ki lehetne jelölni. Az már más kérdés, hogy ha az elítélt a házi őrizet szabályait megszegi, a hatóságok eszköztelenek lennének vele szemben, hiszen szabadságvesztés egészségi állapota miatt nem végrehajtható vele szemben.

Mindenesetre a vizsgált ügyben született utolsó szakvélemény sugalmazta, hogy a kérdésben jelenleg nincs kiadott módszertani levél, amelyre mindenképpen szükség lenne az egységes szempontok rögzítése (és azáltal a szabadságvesztés elhalasztására vonatkozó joggyakorlat egységesítése) érdekében.

IRODALOM

- Alapy Gyula (1952): *A büntető perrendtartás*. Jogi és Államigazgatási Könyv- és Folyóiratkiadó, Budapest.
- Balogh Jenő – Edvi Illés Károly – Vargha Ferenc (1910): *A bűnvádi perrendtartás magyarázata*. Jogi és Államigazgatási Könyv- és Folyóiratkiadó, Budapest.
- Blikk.hu: Élet és halál között – Altatásban is ágyhoz bilincselik M. Richárdot, a Dózsa György úti halálos baleset részesét. (Elérhető: <https://www.blikk.hu/aktualis/belfold/stroke-m-richard-gazolas-dozsa-gyorgy-ut-maffiaper/t9z7095>. Letöltés ideje: 2022. április 25.).
- Jakucs Tamás (szerk.) (1998): *Kommentár a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvényhez*. Complex Jogtár Plusz, Budapest.
- Jászai Dezső (szerk.) (1967): *A büntető eljárás kommentárja*. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest.
- László Jenő (szerk.) (1982): *A büntető eljárás magyarázata*. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest.

Szerényi Gábor, *Press Conference*